

'වංස' යනු කුලය පරම්පරාව යන අදහස ගෙන දෙයි.¹ ඒ අනුව ඉතිහාසාගත තොරතුරු ආශ්‍රය කරගෙන පරම්පරාව ගැන අධ්‍යයනය කිරීම වංසකථාවන්ගෙන් අපේක්ෂා කෙරේ. ඉතිහාසය පිළිබඳ තොරතුරු සටහන් කරන වංසකථාකරුවාගේ ස්වභාවය වන්නේ වඩාත් සුවිශේෂී වූ රසවත් ප්‍රවෘත්තීන් ඉදිරිපත් කිරීමය. එසේ ඉතිහාස තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීමේදී තත් වූ පරිද්දෙන් සටහන් කිරීම මෙන් ම තමාට අහිමක වූ ප්‍රවෘත්තිය වඩාත් උචිත භාෂා ව්‍යවහාරයෙන් රසවත් ලෙස දැක්වීම වංසකථා කරුවන්ට ආවේණික වූ දෙයක් නිසා එය සාහිත්‍යාංගයක් වශයෙන් ප්‍රකට විය. ඒ අනුව විශ්ව සාහිත්‍යයේ එක් අදියරයක් වංසකථා සාහිත්‍යයට හිමිවන බව පෙන්වා දිය හැකිය.

නානාවිධ සාහිත්‍යාංගයන්ගෙන් පරිපෝෂිත සංස්කෘත සාහිත්‍ය ඉතිහාසය තුළ ද වංසකථා සාහිත්‍යයක් ගොඩනැගී නොමැත. සංස්කෘත සාහිත්‍ය තුළ වංස යන නාමයෙන් දක්නට ලැබෙන එක ම කෘතිය වන්නේ රඝුවංශයයි. රඝුවංශය රචනා කරන ලද්දේ ක්‍රි. ව. 5 වන සියවසේ විසූවේ යැයි සඳහන් වන මහාකවි කාලිදාසයන් විසිනි. (මොහු ජීවත් වූ කාල වකවානුව පිළිබඳ විවිධ මතිමතාන්තර ඇත.)² මෙහි කියවෙන්නේ ඉන්දීය රජ පරම්පරාවක් වන රඝු පරම්පරාවේ කථා පුවතයි. පරම්පරා කථාවක් පිළිබඳ තොරතුරු සඳහන් වුවත් අන්තර්ගත ශෛලිය අනුව මෙය වංසකථා ගණයෙහි ලා සැලකිය නොහැකිය. මෙහි අඩංගු වී ඇත්තේ මහා කාව්‍ය ලක්ෂණය. ඒ අනුව මෙය සංස්කෘත සාහිත්‍ය ඉතිහාසය තුළ මහාකාව්‍ය ගණයෙහි ලා සැලකිය හැකි ග්‍රන්ථයකි. මේ නයින් බලන කළ "වංසකථා" පාලි සාහිත්‍යයට ම අවේණික වූ සුවිශේෂ ස්වාධීන අංගයක් හැටියට හඳුන්වා දිය හැකිය. පාලි සාහිත්‍ය ඉතිහාසය තුළ ම ආරම්භ වී විකාශයට පත් මෙම වංසකථා සාහිත්‍යය ඓතිහාසික සමාජයේ පුළුල් ප්‍රදේශයක් වසා ඇති බව පෙනේ. ඓතිහාසිකත්වය හා විශ්වසනීයත්වය අතින් වංසකථාවන්හි එන ඇතැම් තොරතුරු විවාදාපන්න වුව ද, විශේෂයෙන් ම පාලි වංසකථාවලින් දකුණු ආසියාවේ ඉතිහාසය, ඓතිහාසික තොරතුරු, සමාජ සංස්ථාගත පුවත් පිළිබඳ කරුණු ගවේෂණය කරන්නෙකුට වැදගත් වන සාහිත්‍යාංගයක් ලෙස පෙන්වා දිය හැකිය.

පාලි වංසකථාවන්ට සමගාමීව වෙනත් සාහිත්‍යාංගයක් මුල් කාලයේ බිහි නොවුණත් එහි ඓතිහාසික සංවර්ධනය පිළිබඳ කරුණු ගවේෂණය කිරීමේදී වෛදික සාහිත්‍යයේ ආභාසය පාලි වංසකථාවන්ට ලැබී ඇත. වෛදික සාහිත්‍යයේ බ්‍රාහ්මණ ග්‍රන්ථවල පෞරාණික බ්‍රාහ්මණ ආචාර්ය පරම්පරා පිළිබඳ තොරතුරු ඇතුළත් වේ. එමෙන්ම බෞද්ධාගමික උපනිෂද්වල ඇතැම් අධ්‍යායවල අධ්‍යාත්මක ඥානයෙන් පිරිපුන් ඍෂි පරම්පරා පිළිබඳ තොරතුරු හමුවේ. ඡාන්දොග්‍ය උපනිෂද්වල ඉතිහාස හා පුරාණ නමින් හැඳින්වෙන ග්‍රන්ථ දැකිය හැකිය. මෙකී සියලු ම ග්‍රන්ථයන්හි දක්නට ලැබෙන තොරතුරු වංසකථා නාමයෙන් නොතිබුණත් පරම්පරා කථා ඉදිරිපත් කරන කෘති ලෙස දැක්විය හැකිය. මේ අයුරින් ම ඓතිහාසික තොරතුරු සපයන පාලි වාර්තා කිහිපයක් ද ත්‍රිපිටක සාහිත්‍ය තුළ දක්නට ලැබේ. දීඝනිකායේ මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය, මහාපදාන සූත්‍රය, වුල්ලවග්ග පාලියේ පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකය, සත්තසතිකක්ඛන්ධකය, මහාවග්ග පාලියෙහි මහාක්ඛන්ධකය, වැනි කොටස් ඉන් සමහරකි. මෙම දේශනාවන්හි බෝධිසත්වයන්ගේ බුදුවීම, බුදුන්ගේ මුල් කාල සීමාවේ සිදු වූ සුවිශේෂී තොරතුරු, ශ්‍රාවක පිරිසක් නිර්මාණය වීම, ධර්මය ජනතාව අතරට යැවීම, ඒ සඳහා

අනුගමනය කළ පිළිවෙත් ආදී ඓතිහාසික තොරතුරු මෙන් ම බුද්ධ පරිනිර්වාණය, බෞද්ධ ධර්ම සංගායනා ආදී තොරතුරු ද ඇතුළත් වී තිබේ.

පසුකාලීනව මෙවැනි ඓතිහාසික තොරතුරු සැපයීමෙහි ලා රචිත වංසකතා රචනා කිරීමෙහි නිරත වූ පුරෝගාමීන් ලෙස හැඳින්වෙන්නේ හික්කුන් වහන්සේලාය. තම තමන් වසන ආරාමවල වැදගත් වන පුද්ගලයන්, සම්ප්‍රදායට අදාළ වූ විශේෂ සිදුවීම්, අනාගතයෙහි වැදගත් වියහැකි විශේෂ ස්ථාන, එම ස්ථානයන්හි සිටින ප්‍රභූන් වැනි කරුණු පිළිබඳ තොරතුරු වංසකතාවන්හි සටහන් වී ඇති පෙන්වා දිය හැකිය. මෙබඳු වංසකථාවන් හි දක්නට ලැබෙන තොරතුරු දෙස බැලීමේදී පෙනී යන්නේ වංසකථාව රචනා වන කාලයට වඩා පැරණි ඉතිහාස කථාවක් ඒවාට පසුබිම් වී ඇති බවය. උදාහරණයක් ලෙස මහාවංස, දීපවංස ආදී කෘති පෙන්වා දිය හැකිය. මෙකී ග්‍රන්ථ රචනා වූයේ ක්‍රි. ව. 4, 5 ශතවර්ෂවලින් පසුව වුවත් මෙහි අන්තර්ගත තොරතුරු බුද්ධකාලය දක්වා ම දිව යයි. ඒ අනුව මෙකී තොරතුරු සපයා ගැනීම සඳහා කුමන හෝ මූලාශ්‍ර ග්‍රන්ථ තිබෙන්නට ඇත. බොහෝ දුරට මෙවැනි තොරතුරු සපයාගෙන ඇත්තේ ඉහතින් සඳහන් කළ අන්දමට ත්‍රිපිටකාගත තොරතුරු ආශ්‍රයෙනි.

වංසකථාවන්හි ආරම්භය පිළිබඳ ව කරුණු ගවේෂණය කරන විට වංස නමින් හැඳින්වෙන පැරණි ම ග්‍රන්ථය හමුවන්නේ බුදුරජුන් විසින් දේශිත යැයි සැලකෙන බුද්දක නිකායට අයත් බුද්ධවංස පාලියයි. බුද්ධවංසයෙහි නිර්මාණ කාලය පිළිබඳ විවිධ මතිමතාන්තර ඇත. එහෙත් බුද්ධවංස අටුවාව එය බුද්ධ භාෂිතයක් බව ම ප්‍රකාශ කරයි.

“මේ බුද්ධවංසය කවරෙකු විසින් දේශනා කරන ලද්දේද? සියලු ධර්මයන්හි පැරදවිය නොහැකි ඤාණයක් ඇති, දසබලධාරී වූ, වතුච්චෙඤාරද්‍ය ඤාණයෙන් යුක්ත වූ, ධර්මරාජී වූ, ධර්මයට ස්වාමී වූ, සියලු දේ දැනගත්, මනාකොට අවබෝධ කරගත් තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ම දේශිතය”³ එහි දක්නට ලැබෙන විස්තරය අනුව මෙය දේශනා කර ඇත්තේ කපිලවත්ථු නගරයෙහි නිග්‍රෝධාරාමයේ වැඩවසන සමයේ අසු දෙදහසක් වූ ඤාතිසමුහයා හා කෝටි ගණන් දෙව් මිනිසුන්ගේ හිතසුව පිණිසය.⁴

මේ අනුව සැරියුත් හිමියන්ගේ ආරාධනාවෙන් ගෞතම බුදුන් විසින් අතීත බුදුවරු සම්බන්ධ කර ගනිමින් කරන ලද දේශනාවක් මීට අයත්ය. “රතනවංකමන බණ්ඩ” පරිච්ඡේදයෙන් ආරම්භ වන මෙහි ගාථා 81 කින් බුදුරජුන් තුළ පවතින අසීමිත බුද්ධ බලයන් පිළිබඳ විස්තරයක් ඇතුළත් වේ. ඉන්පසු දීපංකර බුදුන් වහන්සේගේ පටන් සුවිසි බුදුවරු පිළිබඳ වර්ණනා කෙරී ඇත. තවද ගෞතම බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ වර්ණනා කිරීම මූලික අවශ්‍යතාවය වූ නිසා සුමේධ තාපස කථාව මුල්කරගත් උන්වහන්සේගේ අතීත භවයන් පිළිබඳ විස්තර ද දක්නට ලැබේ. ඉන්පසු විවරණ ලබාගත් සුවිසි බුදුවරු පිළිබඳ විස්තර කතාව අනුපිළිවෙලින් දක්වා ඇත. ඒ ඒ බුදුවරු පහළ වූ කල්පය, නම, ගෝත්‍රය, ජාතිය, නගරය, පියා, මව, බුදු වූ බෝධිය ආදී වශයෙන් කරුණු විසි දෙකක් යටතේ කථා පුවත් ගොනුකර ඇති ආකාරය දැකිය හැකිය. තවද බුද්ධ දේශිත ධර්මය පිළිබඳ කෙටි විවරණයක් “පකිණ්ණකථා” පරිච්ඡේදයෙන් විස්තර වන අතර පරිච්ඡේද 28 කින් සමන්විත අවසන් “ධාතු භාජනීයකථා” පරිච්ඡේදයෙන් විස්තර වන්නේ බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසුව සිදු වූ ධාතු බෙදීමාදී කථා පුවතයි. මෙම කොටස මීට අන්තර්ගත වී ඇති බැවින් මෙය බුද්ධ දේශනාවක් නොවේ යන්න

බොහෝ දෙනෙකුගේ අදහසයි. කෙසේ නමුත් බුදුරජුන්ගේ ශාරීරික හා පාරිභෝගික ධාතුන් බෙදී ගිය අයුරු දැනගැනීම සඳහා මේ කොටස වැදගත් තැනක් උසුලන බව කිව හැකිය. බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසුව සිදු වූ ඇතැම් සිදුවීම් ශ්‍රාවක භාෂිත ලෙස පෙන්වා දිය හැකිය. මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රයේ ද මෙවැනි ම පුවතක් දක්නට ලැබේ.⁵

බුද්ධවංසය පසුකාලීන යැයි සඳහන් කිරීමට දක්වන තවත් මතයක් වන්නේ බුදුරජුන් කිඹුල්වත් නුවරට වඩින අවස්ථාවේ අනුරුද්ධ, උපාලි, මහාකාශ්‍යප, පුණ්ණමන්තානිපුත්ත යන තෙරවරුන් ද මේ ගමනට එක් වූ බව සඳහන් වීම නිසාය. කපිලවස්තුවට වැඩම කළ ප්‍රථම අවස්ථාවේ දී ම මෙය දේශනා කළේ යැයි සඳහන් කරන්නේ නම් මහාකාශ්‍යප, පුණ්ණ ආදී තෙරවරුන් ඊට සම්බන්ධ විය නොහැකිය. මේ වනවිට මේ තෙරවරුන් පැවිදි වී සිටියේ නැත. අනුරුද්ධ කුමරු ඇතුළු ආනන්ද දේවදත්ත කුමාරවරු පැවිදි වූයේ බුදුන් ප්‍රාතිභාර්ය පැමෙත් කලකට පසුවය. තවද ගෞතම බුද්ධවංස කථාවට අනතුරුව දක්නට ලැබෙන බුද්ධපකිණ්ණක කථා කොටස සංගීතිකාරක තෙරවරුන් විසින් එකතු කරන ලදැයි අවධානයට එවෙහි සඳහන් වේ.⁶ බුද්දක නිකාය පර්යාපන්න කෘති පිළිබඳ ව දීඝභාණක පරම්පරාව ඉදිරිපත් කරන ග්‍රන්ථ වර්ගීකරණයෙහි බුද්ධවංස පාළිය ඇතුළත් කර නොමැත.⁷ ඔලිවර් අබේනායක මහතාගේ මතය වන්නේ ද මෙය පසුකාලීන බවය. ඔහු දක්වන අන්දමට මෙම කෘතිය රචනා වී ඇත්තේ පශ්චාත් ජෛතව භූමියේදී ය.⁸

බුද්ධවංස පාළිය වංසකථා කර්තෘවරුන්ගේ ගුරුපොත බවට පත් වී ඇත. පසුකාලීනව රචනා වූ බොහෝ කෘතිවල දක්නට ලැබෙන සුමේධ තාපස කථාව, බෝධිසත්වයන් විවරණ ලැබූ අයුරු ආදී තොරතුරු ගවේෂණය කිරීමෙහි ලා මූලාශ්‍ර ග්‍රන්ථයක් වශයෙන් බුද්ධවංස පාළිය පරිශීලය කර ඇත. මහාවංසය, දීපවංසය, බොධිවංසය, ථූපවංසය, දාඨාවංසය වැනි වංසකථා තොරතුරු ඇතුළත් ග්‍රන්ථ සියල්ලක් ම ආරම්භ වී ඇත්තේ සුමේධ තාපස කතාවෙන් හෝ බුද්ධ චරිතය විස්තර කිරීමෙනි. මෙකී සුමේධ තාපස කථාව හා බුද්ධ චරිතය පිළිබඳ තොරතුරු බුද්ධවංස පාළියේ එන තොරතුරුවලින් සපයාගෙන ඇති බව සිතිය හැකිය.

ප්‍රවාදයන්ට අනුව පෞරාණිකත්වයෙන් යුත් මී ළඟ ග්‍රන්ථය ලෙස දැක්වෙන්නේ අනාගත වංසයයි. මෙහි විස්තර වන්නේ මතු බුදුවන මෛත්‍රිය බුදුරජුන් පිළිබඳ තොරතුරුය. බුද්ධවංසය දේශනා කිරීමෙන් පසු ශාරිපුත්‍ර හිමියන්ගේ ආරාධනාවෙන් බුදුරජුන් විසින් දේශනා කරන ලදැයි කියවේ.⁹ මෙහි එන මුල් ගාථාවලින් ඒ බව මනාව පැහැදිලි වේ.¹⁰ පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමියන්ගේ අදහස වන්නේ මෙය බුද්දක නිකායට අන්තර්ගත යුතු ග්‍රන්ථයක් වශයෙනි.¹¹ කෙසේ වෙතත් මෙම ග්‍රන්ථය බුද්ධ දේශනාවක් හෝ සංගායනාවලට පෙරාතුව කිසියම් රහතන් වහන්සේ නමක් විසින් දේශනා කරන ලද්දක් හෝ විනි නම් ත්‍රිපිටකයට ඇතුළත් වීමට ඉඩකඩ තිබුණි. එහෙයින් අනාගත වංසය බුද්ධ දේශනාවක් යැයි කීම ප්‍රවාදයක් පමණක් වීමට ඉඩ නැත්තේ නොවේ. බුද්දක නිකාය පර්යාපන්න කෘතිවල ප්‍රාමාණිකත්වය ගෙන හැර දැක් වූ බුද්ධසෝම හිමියන් පවා මේ ග්‍රන්ථය ඇතුළත් කර නැත්තේ කුමක් නිසාදැයි කිව නොහැක. බුද්දක නිකායේ බොහෝ ග්‍රන්ථ පසුකාලීන යැයි බොහෝ විද්වතුන් පෙන්වා දෙන නිසා මෙය ද පසුකාලීනව සකස් වන්නට ඇතැයි සිතිය හැකිය. කෙසේ නමුත් මෙම ග්‍රන්ථය පාලියෙන් මෙන් ම සිංහලෙන් රචනා වූ පරිවාර ග්‍රන්ථ බොහෝමයකට මූලාශ්‍ර වූ ග්‍රන්ථයක් වශයෙන් පෙන්වා දිය හැකිය.

මින්පසු රචනා වූ වංසකථා කෘති දක්නට ලැබෙන්නේ ලාංකේය ආචාර්යවරුන් විසින් රචනා කරන ලද ඒවාය. බුද්ධවංසය හා අනාගත වංසය මුල්කාලීන ග්‍රන්ථ දෙකක් ලෙස සැලකිල්ලට ගතහොත් ලක්දිව දී රචනා වූ මුල්ම වංසකථා කෘතිය ලෙස පෙන්වා දිය හැක්කේ දීපවංසයයි. එහෙත් මීට පෙර අට්ඨකථා මහාවංස, ථූපවංස, හා දායාධාතුවංස නමින් කෘති තුනක් බිහි වී තිබූ බව සඳහන් වේ.¹² අට්ඨකථා මහාවංසය යනු දැනට විද්‍යමාන මහාවංසයට මූලාශ්‍රය වූ පැරණි පාලි ග්‍රන්ථයකි. මහාවංසය බිහිවූයේ අට්ඨකථා මහාවංසයේ සංස්කරණයක් හැටියට බව වංසත්ථප්පකාසිනී නම් මහාවංස ටීකාවෙහි හා මහාවංසය ආරම්භයේ එන කරුණු පරීක්ෂා කිරීමෙන් පැහැදිලි වේ. පැරණි හෙළච්චා මහාවංසය තිබියදීත් ඇදුරු තෙම මේ පද්‍ය පදෝරුවංසය රචනා කළේ කුමක් නිසාදැයි මහාවංස ටීකාකරු ප්‍රශ්න කර ඇත.¹³ මෙම අට්ඨකථාව ලක්දිව දී රචනා වූ මුල් ම ග්‍රන්ථය බව කියවේ. එහෙත් මෙය රචනා වී ඇත්තේ සිංහල භාෂාවෙනි. එය “සිහලාර්ථකථා මහාවංසය” යනුවෙන් ද හැඳින්වේ.

ථූපවංස නමින් හැඳින් වූ කෘතිය දැනට විද්‍යමාන පාලි ථූපවංසය නොවේ. දැනට විද්‍යමාන පාලි ථූපවංසයෙන් මෙන් ම සිංහල ථූපවංසයෙහි ප්‍රකාශ වන්නේ පාලි ථූපවංසයට මූලාශ්‍ර වූ පැරණි ථූපවංසයක් තිබුණු බවය. මෙය නිසැක වශයෙන් ම පශ්චාත් ජේටක ප්‍රාග් අට්ඨකථා යුගයට අයත් කෘතියකි. ලාංකීය ඉතිහාසය තුළ මහාථූපය නිර්මාණය වීම වැදගත් සිද්ධියක් නිසා එය ගොඩනැගුණු යුගයේ දී ඒ පිළිබඳ ග්‍රන්ථයක් රචනා වීම අරුමයක් නොවේ. දායාධාතුවංසය නමින් හැඳින් වූ කෘතිය දැනට විද්‍යමාන දායාවංසය නොවේ. දළදාව ලක්දිවට වැඩම වූ පසු කිත්සිරීමෙවන් රජු විසින් දළදා පූජා පවත්වා ඇත්තේ දායාධාතුවංසයේ එන විස්තරවලට අනුව බව මහාවංසයේ සඳහන් වේ.¹⁴ මෙකී කරුණු සැලකිල්ලට ගෙන වර්තමානයේ ලිඛිත සාධකයක් සේ දක්නට ලැබෙන දීපවංසය ලක්දිව දී රචනා වූ ආදිතම වංසකථා කෘතිය වන බව මතයයි.¹⁵ ලංකා ඉතිහාස කථාව කියවෙන මෙම ග්‍රන්ථයේ මහසෙන් රජුගේ පාලන කාලය දක්වා තොරතුරු අන්තර්ගත වී තිබේ. කර්තෘවරයෙකු පිළිබඳ සඳහනක් නොමැති මෙය විශිෂ්ට ගණයෙහි ලා සැලකිය හැකි ලේඛකයෙකුගේ කෘතියක් නොවන බව සඳහන් කළ හැකි බව මලලසේකර මහතාගේ අදහසයි.¹⁶ මෙහි භාෂා ශෛලිය, ගාථා පාදයන්හි දක්නට ලැබෙන ඡන්දස් අලංකාර යෙදීම, අන්තර්ගත තොරතුරු ආදිය ගෙන බැලීමෙන් ඒ බව වැටහේ. බොහෝ දුරට බුද්ධවංස පාලිය, වරියාපිටක, ජාතක, පරිවාර ආදි ග්‍රන්ථයන්හි දක්නට ලැබෙන ශෛලිය දීපවංස ශෛලියට සමානකමක් දක්වයි. පුනරුක්තමය දෝෂවලින් ගහණව ඇති මෙම කෘතිය සාහිත්‍යායික වශයෙන් වැඩි වටිනාකමක් දැක්විය නොහැකි ග්‍රන්ථයක් ලෙස පෙන්වා දෙයි.¹⁷ මෙම කෘතියේ දක්නට ලැබෙන රචනා ශෛලීන් පදනම් කරගෙන ඒකකර්තෘක කෘතියක් නොවන බව කෙනෙකුට හැඟී යා හැකිය.

ඉතිහාස කථා පුවත විස්තර කිරීම මෙහි අරමුණ වුවත් වැඩි වශයෙන් දක්නට ලැබෙන්නේ මෙහෙණි සස්තේ ආරම්භය, විකාශය ආදි තොරතුරුය. මෙය පදනම් කරගෙන ඇතමුත් දක්වන්නේ මෙය එකල විසූ උගත් හික්ෂුණියක් විසින් රචනා කරන ලද බවය. ලක් ඉතිහාසයෙහි ශ්‍රේෂ්ඨ රජ කෙනෙකු වන දුටුගැමුණු රජතුමන් පිළිබඳ ව විස්තර කර ඇත්තේ ගාථා දහ තුනකින් පමණි. එයින් පෙනී යන්නේ දීපවංස කතුවරයා ඉතිහාස කථාව කීමට වැඩි කැමැත්තක් නොදැක්වූ බවය. බුද්ධභෝෂ හිමියන් දීපවංසය බොහෝ සෙයින් මූලාශ්‍ර කරගෙන ඇති බව උන්වහන්සේගේ

අට්ටකථාවන් හි කිහිප තැනක (විශේෂයෙන් කථාවන්පුස්තකරණය ඇතුළු ග්‍රන්ථවලට කළ පඤ්චස්තකරණට්ටකථාවේ) දීපවංසයේ එන ඇතැම් ගාථා සඳහන් කර තිබීමෙන් පෙනේ.

දීපවංසය රචනා කිරීමෙන් පසුකාලීනව ලක්දිව වංසකථා සාහිත්‍යයට අන්තර්ගත කෘති බොහෝමයක් රචනා වී තිබේ. මහාවංසය හැරුණුකොට එසේ රචනා වූ කෘතිවලට පාදක වූයේ යම් වස්තුවක්, පුද්ගලයෙක් නැතහොත් ස්ථානයක් පිළිබඳ තොරතුරු ගෙනහැර දැක්වීමය. එසේ රචනා වූ කෘති මෙසේ වර්ග කර හැකිය.

මහාබෝධිවංසය

ශ්‍රී මහා බෝධියේ ඉතිහාස කථාව හා ලක්දිවට බෝධිය රැගෙන ඒම, බෝධි රෝපණය කිරීම, ප්‍රධාන අරමුණ වශයෙන් තබාගෙන රචිතය. එසේ ම ගෞතම බුද්ධ චරිතය හා තෙවෙනි ධර්ම සංගායනාව දක්වා සිදු වූ ශාසනික තොරතුරු, ලක්දිවට බුදුදහම රැගෙන ඒම, මහාවිහාරය, චේතියගිරි විහාරය නිර්මාණය කිරීම ආදී තොරතුරු ද අන්තර්ගත කර තිබේ. මෙය ගද්‍ය පද්‍ය දෙකින් මිශ්‍ර වූ රචනාවකි. බොහෝ ගාථා උපුටාගෙන ඇත්තේ මහාවංසයෙනි. කර්තෘ සංදර්ශන ගාථා දක්නට නොලැබුණත් මෙය දායාතාග නම් තෙර නමකගේ ආරාධනයෙන් උපතිස්ස නැමති තෙරනමක් විසින් රචනා කරන ලද්දක් බව සඳහන් වේ.¹⁸ වර්ණනා ශෛලිය අනුව මෙය පශ්චාත්කාලීන කෘති හා සමාන වේ. මුත් වහන්සේ iv මිහිදු රජුගේ කාලයේ විසූ තෙරනමකි. ඒ අනුව ක්‍රි. ව. 10 වෙනි සියවසට අයත් කෘතියක් ලෙස පිළිගත හැකිය. මහාවංසය, සමන්තපාසාදිකාව, ජාතක නිදානය යන ග්‍රන්ථවලින් හා පෙර බුදුවරුන් පිළිබඳ තොරතුරු ඇතුළත් බුද්ධවංස පාළියෙන් ගත් තොරතුරු මීට ඇතුළත් වී තිබේ. ගුරුඵගෝමීන් විසින් රචනා කරන ලද ධර්ම ප්‍රදීපිකාව මහා බෝධිවංසයේ ගැටපදයකි. 13-14 සියවස්වලදී පමණ පරිච්ඡේද 12 කින් යුත් සිංහල පරිවර්තනයක් ද සපයා ඇත. 18 වෙනි සියවසේ විසූ ශ්‍රේෂ්ඨ යතිවරයාණන් වූ වැලිවිට සරණංකර සංඝරාජ හිමියන් මධුරාර්ථ ප්‍රකාශිනී නමින් ව්‍යාකෘතවක් ලියන ලදී. මෙහි සඳහන් පරිච්ඡේද සංඛ්‍යාව 9 කි.

1. අභිසම්බෝධිකථා 2. ආනන්ද බෝධිකථා 3. දසබලපරිනිබ්බාන කථා 4. තතියසංගීති කථා
5. ලංකාවතරණ කථා 6. නගරස්ඵවෙස කථා 7. මහාවිහාරපටිග්ගහණ කථා 8. ධාත්වාගමන කථා
9. දුමින්දාගමන කථා යනුවෙන් එය වර්ග කළ හැකිය.

මෙම පරිච්ඡේද නවය දෙස බැලීමේ දී පෙනී යන්නේ බෝධිය පිළිබඳ තොරතුරු ඇතුළත් වී ඇත්තේ පරිච්ඡේද දෙකකින් පමණක් වන බවය. ඒ අනුව ප්‍රධාන අරමුණ බෝධිය පිළිබඳ කථාව ඉදිරිපත් කිරීම වුවත් ශාසන ඉතිහාසයේ සිදු වූ විශේෂිත සිදුවීම් ද මීට ඇතුළත් කර ඇති බව පෙනී යයි.

පාලි පුපවංසය

පාලි වංසකථා සාහිත්‍යය තුළ උපවංසය ගද්‍ය පද්‍ය මිශ්‍ර ව රචිත ඓතිහාසික වශයෙන් වැදගත් වන තවත් කෘතියකි. ප්‍රධාන අරමුණ රුවන්වැලි මහා වෛතාසය පිළිබඳ කථා ප්‍රවෘත්තිය දැක්වීම වුවත් පෙර බුදුවරුන්ගේ චරිතකථා, සුවිසි විවරණ, බුද්ධත්වය අවබෝධ කරගැනීම, බුදුකීස නිමවා පිරිනිවන් පෑ පුවත, උන්වහන්සේගේ ශාරීරික, පාරිභෝගික හා උද්දේශික ධාතු පිහිටුවා කළ ස්තූප, ධර්මාශෝක අධිරාජ්‍යා විසින් කරන ලද අසුභාරදහසක් ස්තූප කථාව, ලක්දිව මුලින් ම ඉදිකළ උපාරාම වෛතාසය, දෙවන පෑ තිස් රජු යොදුනෙන් යොදුන පිහිටුවන ලද යෝජනස්තූප කථාව, මිරිස වැටිය ඉදිකිරීම ආදී තොරතුරු ද විස්තර කර ඇති අයුරු දැකිය හැකිය. මෙහි කතුවරයා පොළොන්නරුවේ රජකළ මහපැරකුම් රජුගේ කාලයේ විසූ ශාරිපුත්‍ර සංඝරාජ්‍යන්ගේ ශිෂ්‍යවරයෙක් වූ වාවිස්සර මහාසාමීන් විසින් සම්පාදිත වූවකි. උන්වහන්සේ මහින්දසේන පිරිවෙන් හි විසූ පිටකතූය පිළිබඳ හසළ දැනුමක් ඇති තෙර නමකගේ ආරාධනයෙන් මෙම ග්‍රන්ථය රචනා කර තිබේ. ඒ බව නිගමන ගාථාවලින් පැහැදිලි වේ.¹⁹ මෙම ග්‍රන්ථය රචනා කරන්නට මුලින් සඳහන් කළ පශ්චාත් පේටක යුගයේ රචිත උපවංසය බෙහෙවින් ඉවහල් වී තිබේ. එකී ග්‍රන්ථය විරුද්ධ නය ශබ්ද සමාකූලව පැවති බැවින් විශේෂයෙන් කිවයුතු කරුණු ඇතුළත් කර නොතිබීම නිසාත් මෙවැනි ග්‍රන්ථයක් කළ බව උපවංසයේ සඳහන් කර තිබේ.²⁰

බුද්ධවංස පාළිය, දීපවංසය හා මහාවංසය යන ප්‍රධාන වංසකථා තුන ග්‍රන්ථය රචනා කිරීමේදී විශේෂයෙන් ආශ්‍රය කළ බව ඒ පොත්වලින් උපුටාගත් ගාථා මෙන් ම බොහෝ කරුණු මෙහි අඩංගු වී තිබීමෙන් පෙනී යයි. දේවානම් පියතිස්ස රජුගෙන් පසුව රජකළ සුරතිස්ස රජු (ක්‍රි. පූ. 247-237) අල්ලා මෙරට පාලනය කළ ද්‍රවිඩ අස් නැවියන් දෙදෙනෙකු වූ සේන හා ගුත්තික (ක්‍රි. ව. 237-215) දැහැමි රජවරුන් දෙදෙනෙක් බව මෙහි දැක්වේ. “ඉක්බිති අස්ව නාවික පුත්‍ර වූ දමිලයෝ දෙදෙනා සුරතිස්ස රජු අල්වා අවුරුදු විසි දෙකක් දැහැමින් රට පාලනය කළහ”²¹ වෙනත් වංසකථාවක නොදැක්වෙන මෙවැනි තොරතුරක් දැක්වීමෙන් පෙනී යන්නේ මෙහි කතුවරයා අනෙකුත් වංසකථාවන්ගෙන් අවශ්‍ය තොරතුරු ලබාගත්තත් ඊට ගැති නොවී ඇති බවය. දුටුගැමුණු තිස්ස දෙසොහොයුරන් අතර පැවති ප්‍රථම යුද්ධයේ දී දුටුගැමුණු කුමරු පරාජයට පත් වී පළා ගියේය. මේ දෙදෙනා අතර පැවති යුද්ධය වැලැක්වීමට රහතන් වහන්සේලා ඔවුන් දෙදෙනා අතර පර්වතයක් මැවූ බව මෙහි සඳහන් වේ. “සද්ධාතිස්ස කුමරු දුටුගැමුණු පසුපස ලුහු බැන්දේය. හිඤ්ඤ ඔවුන් දෙදෙනා අතර පර්වතයක් මැවීය. එය දැක සද්ධාතිස්ස කුමරු හිඤ්ඤ සංඝයාගේ ක්‍රියාවක් යැයි දැන නැවතුණේය.”²² මේ පර්වතය වර්තමානයේ බුත්තලටත් කුඹුක්කන ජවමාලී තීර්ථයටත් අතර පිහිටි කන්ද බවත් එය රහතන් මැවූ කන්ද නමින් ප්‍රසිද්ධව ඇති බවත් ජනප්‍රවාදයන් හි කියවේ.

දායාවංසය

දායාවංසය 12 වෙනි සියවසේ අවසානයේ හෝ 13 වෙනි සියවසේ මුල් භාගයේ විසූ රාජගුරු ධම්මකිත්ති මහ තෙරුන් විසින් රචනා කරන ලද්දකි. දායාවංසයෙහි එන කර්තෘ සංදර්ශන ගාථාවලින් ඒ බව පැහැදිලි වේ.²³ මුත්වහන්සේ සංස්කෘත, මාගධී, තර්කශාස්ත්‍ර, ව්‍යාකරණ, කාව්‍ය හා ඡන්දස් යන අංශයන්ගේ ප්‍රවීණයෙක් බවට ද පත් වී ඇත. ඒ බව දායාවංසය රචනා කර ඇති විලාශයෙන් පෙනේ. ජගති, සුග්ධරා, මන්දකුන්ත, ඉන්ද්‍රවජ්‍රා, උපේන්ද්‍රවජ්‍රා ආදී නානා ඡන්දස් උපයෝගී කරගෙන කාව්‍ය රචනා කර තිබේ. ගෞතම බුදුන් වහන්සේගේ නොවිසිරුණු ධාතුන් අතර වම් දළදාව පිළිබඳ කථා ප්‍රවෘත්තිය විස්තර කිරීම මෙහි අරමුණ වී තිබේ. එහි අනෙක් ග්‍රන්ථය

වන්නේ දායාධාතුවංසයයි. මලලසේකර මහතා මෙම දායාධාතුවංසය දායාවංසයට වෙනස් එයට සමකාලීන හෝ මදක් පසුකාලීන රචනාවක් සේ පිළිගනියි.²⁴ නමුත් ලාභාගේ මතය වන්නේ මේ දෙක එක ම රචනාවක් බවය.²⁵ ඔලිවර් අබේනායක මහතාගේ මතය වන්නේ දැනට විද්‍යමාන දායාවංසයට මූලාශ්‍ර වූ දායාධාතුවංසයක් පශ්චාත් පේටක ප්‍රාග් අට්ඨකථා යුගයේ රචනා වී ඇති බවය.²⁶ එනම් ක්‍රි. පූ. 3 වන සියවස හා ක්‍රි. ව. 5 වන සියවස අතර කාලයේ දීය. දායාවංසයේ රචනාව බොහෝ දුරට ධුපවංසයේ රචනා විලාශයට සමානය. පෙර බුදුවරුන් පිළිබඳ විස්තරයක් මෙහි අන්තර්ගත වී නැතත් අනෙකුත් වර්ණනා බොහෝ දුරට සමානය. දායාවංසයේ සඳහන් වන අන්දමට බේම නම් රහත් තෙරනමක් වම් දළදාව ආදාහනස්ථානයෙන් ගෙන කලිඟු රට දන්තපුරයේ බ්‍රහ්මදත්ත රජුට දුන්නේය. ඔහු දළදා වහන්සේ රන් කරඬුවක තැන්පත් කොට පූජා සත්කාර කළ ආකාරය මෙහි මැනවින් විස්තර කර තිබේ.²⁷ එතැන් පටන් ගුහසීව රජුගේ කාලය වනතෙක් දළදාවට ආරක්‍ෂාව සැපයුණ ආකාරයත් කලින් කල ඇති වූ උපද්‍රව හා හේමමාලාවගේ කෙස් කළඹේ සඟවාගෙන දන්ත කුමරු සමග ලක්දිවට රැගෙන ඒමත් පිළිබඳ විස්තර මෙහි ඇතුළත් වේ. ඉන්පසු ලක්දිවදී ඊට දැක් වූ පුදසත්කාර හා විවිධ රජවරුන් දළදාව ආරක්‍ෂා කරගෙන ආ අයුරු වර්ණනා කර තිබේ.

දායාවංසය විවිධ වෘත්තයන්ගෙන් විරචිත පද්‍ය කාව්‍ය ග්‍රන්ථයකි. මුල් පරිච්ඡේදයේ මුල් ගාථා හැටක් පමණ රචනා කර ඇත්තේ වංසස්ථ වෘත්තයෙනි. “වදන්ති වංසට්ඨමීදං ජතාජරා”²⁸ යන ආකාරයට ‘ජ’ ගණ ‘ත’ ගණ නැවත ‘ජ’ ගණ ‘ර’ ගණ යන ලක්‍ෂණයන්ගෙන් එම වෘත්තය සෑදී ඇත. පරිච්ඡේද අවසානයේ එන ගාථා බොහෝ දුරට රචනා කර ඇත්තේ අකුරු 16, 21, ප්‍රමාණ ඇතුළත් අච්චට්ඨී, ප්‍රකෘති වැනි ඡන්දස්වලිනි. එහි වෘත්ත ලෙස දැක්වෙන්නේ මන්දකාන්ත. සුරධරා වැනි ඒවාය. දෙවන පරිච්ඡේදය තුළ අනුෂ්ටුභ් ඡන්දසින් විරචිත පද්‍ය ඇතුළත් වේ. විරිතට ගැලපෙන ආකාරයට ව්‍යාකරණානුකූල ව නිපදවා ගත් පාලි වචනවලින් අර්ථ රසය, ශබ්ද රසය ඉස්මතු වන ආකාරයට පද්‍ය රචනා කර ඇත. දායාවංසය මූලාශ්‍ර කරගෙන පසුකාලීනව සිංහල සාහිත්‍යයේ දළදාව පිළිබඳ විස්තර ඇතුළත් කෘති බොහෝ ප්‍රමාණයක් රචනා වී තිබේ. දළදා සිරිත, දළදා පූජාවලිය, දළදා වංසය, දළදා වරුණ වැනි කෘති දඹදෙණි යුගයේ පටන් නූතන යුගය දක්වා රචනා වී ඇති අයුරු දැකිය හැකිය.²⁹

හත්ථවනගල්ලවිහාර වංසය

දඹදෙණි යුගයේ රචනා වූ හත්ථවනගල්ල විහාර වංසයේ වස්තු බීජය වී ඇත්තේ ක්‍රි. ව. 247-249 කාල වකවානුවේ අනුරාධපුර රාජ්‍ය ගෙන ගිය සංරිසඟබෝ රජුගේ හිස දන්දීම පිළිබඳ කථා පුවතයි. ගද්‍ය පද්‍ය දෙකින් මිශ්‍ර මෙය වම්පූ කාව්‍යයක් වශයෙන් ද හඳුන්වනු ලැබේ. මෙය පැරකුම් රාජ්‍ය සමයේ විසූ අනවමදර්ශි නම් තෙර නමකගේ උත්සහවත් කිරීමෙන් නම් සඳහන් නොවන තෙර නමක් විසින් රචිත කෘතියකි. ඇතැම් තැනක සඳහන් වන්නේ මෙහි කතුවරයා අනවමදර්ශි හිමියන් බවය.³⁰ එහෙත් ප්‍රාරම්භක ගාථාවල අන්තර්ගත තොරතුරු අනුව උන්වහන්සේ මේ ග්‍රන්ථය රචනා කරවීමෙහි ලා යම් කෙනෙක් උත්සහවත් කළ බව කියවේ.³¹

බිත්තැන්නේ මිණිපේ ග්‍රාමයේ උපන් සඟ බෝ කුමරු හා අත්තනගලු විහාරය වටා ගෙනුණු පාලි කාව්‍යයක් වශයෙන් මෙය හැඳින් වේ. බිත්තැන්නේ කැත් කුලයක උපත ලබා ඔහුගේ සොහොයුරන් වූ සංඝනිස්ස හා ගොඨාභය කුමරු සමග රජරටට පැමිණ රාජ්‍යය ගෙන යන අතරතුර ගොඨාභයගේ ආක්‍රමණයෙන් පසු මොහු අත්තනගල්ල ප්‍රදේශයට ගොස් භාවනා කරමින් දිවි ගෙවා ඇත. ඔහුගේ හිස ගෙනත් දෙන කෙනෙකුට රන් දහසක් දෙන බවට අණ බෙරයක් වැයිණි. අත්තනගලු වනයෙහි දී සිරිසඟ බෝ හට දුගියෙක් හමු වී කරුණු විවාරා එම දුගියාට බුදුබව පතා හිස දන් දී ඇත. එය රැගෙන ගොස් රජුට දුන් පසු මෙය සිරිසඟ බෝ රජුගේ හිස නොවේ යැයි කී විට හිස මෙසේ කිය. "මහරජ මම සුභද සිරිසඟ බෝ රජු වෙමි. අද හිස දන්දුන් පිනෙන් පොහොසත් සිත් ඇත්තෙමි. ඔබ ද රජසිරි සුවයෙන් සමෘද්ධිමත් වුව මැනව. මේ දුගියා ද රන් දහස ලබන්නෙක් වේවා"³² යනුවෙන් කී විට රජු හිස සිහසුන මත තබා ගෞරව කරමින් රාජ්‍යය ගෙන ගියේය. මේ කථා පුවත විවිතුවත් ආකාරයෙන් වර්ණනා කර ඇති ආකාරය හත්ඵවනගල්ල විහාර වංසයෙන් පෙනේ.

තරුණ කාලයේ සිරිසඟ බෝ කුමරු අධ්‍යාපනය ලබා ඇත්තේ නන්ද නම් තෙර නමකගෙනි. උන්වහන්සේ කුමරුට දුන් අවවාද වර්තමාන සමාජයට ඉතා වැදගත්ය. "සිත පවට නැඹුරු වේ. වැය මිස අයක් නැත. අපාය ඇරගත් මුවක් වැනිය. හාත්පස සිටින අය පවිටු මිතුරෝය. එමනිසා මරබියෙන් මිදෙන්නේ කෙසේද?"³³ "විපත්තිවලදී ප්‍රතික්‍රියා නොකොට කළකිරීම පිළියමක් නොවේ. එබැවින් නිවට බව ඇසුරු නොකරන්න. ප්‍රඥාව අනුව ගිය විරියය සියලු වැඩ පිණිස වේ."³⁴ මෙවැනි අවවාද ලබාදීමාදී තොරතුරු අත්තර්ගත වී ඇති නිසා හත්ඵවනගල්ල විහාරවංසය ධර්ම ආප්තෝපදේශ දෙන්නා වූ කෘතියක් වශයෙන් ද ඉතා වැදගත් වේ.

ජකේසධාතුවංසය

ජකේසධාතුවංසයෙහි කර්තෘ නිදර්ශනයක් හෝ කාල නිර්ණයක් නොමැති බව පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමියන් සඳහන් කළත්³⁵ උපාධ්‍යාය හරතසිංහගේ මතය වන්නේ මෙය 19 වන සියවසේ බුරුම වැසි භික්ෂුවක් විසින් රචනා කරන ලද්දක් බවය.³⁶ මෙහි සඳහන් වන්නේ අනුරුද්ධ, සොහිත, පදුමුත්තර, ගුණසාගර, ඤාණපණ්ඩිත, රේවත යන සයනම බුදුරජුන් වෙත පැමිණ තම ප්‍රදේශවල වසන ගිහි ජනතාවට බුදුන් පුදන්නට යමක් දෙන්නැයි ඉල්ලූ විට හිස අත ගා කේස ධාතූන් වහන්සේලා හයනමක් උන්වහන්සේලාට දුන් පසු ඒවා රැගෙන ගොස් වෛත්‍යයන් නිමවා පුදපූජා පැවැත්වීමට සැලැස්සූ ආකාරය පිළිබඳ විස්තර වර්ණනාවකි.

ලලාට ධාතුවංසය

බුදුරජුන්ගේ ලලාට ධාතුව පිළිබඳ වර්ණනා කිරීම මෙහි අභිලාෂය වී තිබේ. එහි කාලය හා ලේඛකයා පිළිබඳ සඳහනක් නොමැති වුවත් ගයිගර් මහතාගේ මතය වන්නේ මෙය දහනමවෙනි සියවසේ රචනා වූවක් වශයෙනි.³⁷ ප්‍රාරම්භක ගාථාවකින් පෙන්වා දෙන්නේ මෙය ධාතුවංසය නමින් හැඳින්වෙන බවය. මෙහි විශේෂත්වය වන්නේ තෙරුවන් නමස්කාර කිරීම එකම ගාථාවකින් සිදු කර තිබීමය.³⁸ බොහෝ ග්‍රන්ථවල තෙරුවන් වන්දනා කිරීම ගාථා තුනකින් ම සිදු කර තිබෙන බව දැකිය හැකිය.

ගන්ධවංසය

ගන්ධවංසය 19 වන සියවසේ බුරුමයේ නන්දපඤ්ඤ නම් තෙර කෙනෙකුන් විසින් රචිත කෘතියකි. මෙය පසුකාලීන ග්‍රන්ථයක් වුවත් වෙනත් වංසකථා මෙන් වැදගත් කමෙන් අඩුවක් නැත. පාලි සාහිත්‍යයේ ග්‍රන්ථ කරණයේ නියැලුණු ආචාර්යවරුන් පිළිබඳ විස්තර වර්ණනාවක් මෙහි අන්තර්ගත වේ. එකී ග්‍රන්ථකරුවන් වර්ග තුනක් යටතේ වර්ගීකරණය කර තිබේ. එනම් පෝරාණාවරිය, අට්ඨකථාවරිය හා ගන්ධකාවරිය වශයෙනි. පෝරාණාවරිය යනු සංගීති කරුවන්ට පෙර වූ භික්ෂූන්ය. බුද්ධඝෝෂාදී අට්ඨකථාවාරීන්ට පෙර අටුවා කරණයේ නියැලුණු භික්ෂූහු වූහ. ඔවුන් අට්ඨකථාවරිය වශයෙන් හඳුන්වා ඇත. පසුකාලීන පව්වරී කරුවන්දී වැනි අටුවා ලියූ හා බුද්ධඝෝෂාදී තෙරවරුන්ගෙන් පසුකාලීන ග්‍රන්ථ කරණයේ නියැලුණු අය ගන්ධකාවරිය නාමයෙන් හඳුන්වා ඇත. භාරතය, ලක්දිව, බුරුම වැසි පාලි සාහිත්‍ය කරණයේ නියැලුණු තෙරවරු හා ග්‍රන්ථ රචනා කළේ කවරෙකුගේ ආරාධනයෙන් ද?, කවර ස්ථානයකද? ග්‍රන්ථ කිරීමේ අරමුණ කුමක්ද? ආදී තොරතුරු මීට ඇතුළත්ය. මෙහි සෑම පරිච්ඡේදයක් අවසානයේ ම 'වුල්ලගන්ධවංස' යනුවෙන් සඳහන් වී තිබේ. එයින් පෙනෙන්නේ වර්තමානයේ දක්නට ලැබෙන ගන්ධවංසය පූර්වකාලීන විශාල ග්‍රන්ථයක සංක්ෂිප්ත විවරණයක් බවය.³⁹

සාසනවංසදීපිකා

සාසනවංසදීපය දහනවවන සියවසේ බුරුම රට කෙදායාධම්ම සංඝරාජයන්ගේ ශිෂ්‍යයෙක් වූ පඤ්ඤාසාමී කවිධිප නම් තෙර කෙනෙකුන් විසින් බුරුම බසින් තිබූ කෘතිය පාලියට පෙරලා රචනා කරන ලද්දකි. මෙය ද ගන්ධවංසය මෙන් වැදගත් කෘතියකි. ශාසනයෙහි වංසකථාව ලිවීම මෙහි අරමුණ බැවින් බුද්ධකාලයේ පටන් ශාසනයේ ඉතිහාසය මීට ඇතුළත් වී තිබේ. 6 වෙනි පරිච්ඡේදය වෙන් වී ඇත්තේ බුරුමයේ බෞද්ධ ශාසනයේ විකාශය පිළිබඳ විස්තර කිරීමටය. සංගායනා වාර්තා මෙන් ම ධර්ම දූත මෙහෙවර සිදු කළ ආකාරය පිළිබඳ විස්තරයක් ද මීට ඇතුළත්ය. මෙකී කරුණු ගෙන ඇත්තේ දීපවංස, මහාවංස හා සමන්තපාසාදිකා යන කෘතිවලිනි. එහෙත් ඇතැම් කරුණු සම්බන්ධයෙන් පරස්පර අදහස් ගෙනහැර දක්වා තිබේ. උදාහරණයක් ලෙස මහාවංස දීපවංස ආදියේ සඳහන් වන්නේ මජ්ඣිම නෙරුන් හිමවන් ප්‍රදේශයට ධර්මය රැගෙන ගිය බවය. එහෙත් මෙහි සඳහන් වන්නේ උන්වහන්සේ විනයට බුදුදහම රැගෙන ගිය බවය.⁴⁰ මේ ආකාරයට මෙහි තවත් පරස්පර විරෝධී අදහස් දැක්වෙන අතර ඒවා ප්‍රාමාණික යැයි කිව නොහැකිය. නමුත් බුරුම සංඝ දෘෂ්ටියෙන් මෙය ඉතා වැදගත් කෘතියක් සේ සැලකේ.

ඉහතින් සඳහන් කරන ලද ග්‍රන්ථවලට අමතරව වංස නාමයෙන් නොයෙදුණත් පරම්පරා කථා හා ඉතිහාස කථා කියවෙන කෘති කිහිපයක් ද වංසකථා සාහිත්‍ය තුළ දක්නට ලැබෙන බව පෙන්වා දිය හැකිය. ඒවා නම් වශයෙන් සඳහන් කරන්නේ නම්

සද්ධම්මසංගහ - සංගායනා තුන, ත්‍රිපිටකය ග්‍රන්ථාරූඪ කිරීම, අටුවා, ටීකා ලිවීම, ආදී තොරතුරු ඇතුළත්ය

බුද්ධඝෝෂුප්පත්ති - බුද්ධඝෝෂාවාරීන්ගේ චරිතකථාව

ජනකාලමාලි - සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසු සිදුවූ ශාසනික පුවත් වර්ෂ මාස ආදී වශයෙන් කාල මාලාව දක්වා ඇත.

කළාණි ශිලාලිපි - බුරුම රට ධම්මවේනිය රජු විසින් කෝට්ටේ රාජ්‍ය කාලයේ ලක්දිවට පිරිසක් එවා විදාගම හිමියන්ගෙන් කැලණි තොටේදී උපසම්පදාව ලබාගෙන එම පිරිස බුරුම රටට ගියපසු කළාණ සීමා යනුවෙන් සීමාවක් බන්ධවා බුරුම රටේ උපසම්පදා විනය කර්ම නැවත පිහිටුවා එහි සෙල්ලිපියක් මගින් තමන් කළ කාර්යය පිළිබඳ විස්තරයක් මෙහි දක්වා ඇත.

රසවාහිනි ලක්දිව හා දඹදිව සිදු වූ කථා පුවත් විස්තර කෙරේ.

මහාවංසය

වංසකථා සාහිත්‍ය ඉතිහාසය තුළ මහාවංසයට හිමිවන්නේ ප්‍රමුඛස්තානයකි. ඉහතින් සඳහන් කරන්නට යෙදුණ බොහෝ වංසකථාවලට මූලාශ්‍රය වී තිබෙන්නේ මහාවංසයයි. දීපවංසය මහාවංසයට පෙර රචනා වූවක් නිසා මෙම කෘතිය දෙක අතර පමණක් තරඟකාරීත්වයක් දැකිය හැකිය. දීපවංසයේ මෙන් ම මහාවංසයේ ද අන්තර්ගත වී ඇත්තේ ලක්දිව රාජ පරම්පරාව පිළිබඳ ව විස්තරයකි. එහෙත් දීපවංසය මහසෙන් රජුගේ කාලය තෙක් රාජ පරම්පරාව කියාගෙනවිත් අවසන් කොට ඇත. නමුත් මහාවංසය වර්තමානය දක්වා ම තොරතුරු ඇතුළත් කෘතියක් ලෙස පෙන්වා දිය හැකිය. මහාවංසයේ පළමු කොටස මහසෙන් රජුගේ රාජ්‍යයෙන් අවසන් වන අතර ඉන්පසු මහාවංසයේ දෙවෙනි කොටස වූලවංසය නමින් හඳුන්වා ඇත.⁴¹ එහෙත් ග්‍රන්ථයේ කිසිදු තැනක වූලවංසය යැයි සඳහන් නොවේ. පළමු කොටසේ මෙන් ම දෙවෙනි කොටසේ ද සෑම පරිච්ඡේදයක් අවසානයේ ම “ඉති සුජනප්පසාද සංවේගාය කතෙ මහාවංසෙ”⁴² යනුවෙන් සඳහන් වී තිබීමෙන් පෙනී යන්නේ වූලවංසය ද මහාවංසය යනුවෙන් ම හඳුන්වා ඇති බවය. ඒ අනුව මෙම වර්ගීකරණය එතරම් සාධාරණ වූවක් යැයි හැඳින්විය නොහැකිය.

ඓතිහාසික සිද්ධි, ස්ථාන හා පුද්ගලයන් පිළිබඳ කරුණු ගවේෂණය කරන්නෙකුට වඩා වැදගත් වන කෘතියක් ලෙස මහාවංසය පෙන්වා දිය හැකිය. මහාවංසය කලින් කලට රචනා වූයේ එක් එක් කර්තෘවරුන් අතිනි. මුල් කොටස එනම් මහසෙන් රජු දක්වා කොටස මහානාම හිමියන් විසින් ද, දඹදෙණි පරාක්‍රමබාහු දක්වා රාජ්‍ය පරම්පරා අන්තර්ගත කොටස දාධාවංසය රචනා කළ ධර්මකීර්ති හිමියන් විසින් ද, ශ්‍රී වික්‍රම රාජසිංහ රජු දක්වා කොටස මල්වතු මහාවිහාරයේ මහානායකව වැඩසිටි තිබ්බටුවාවේ ශ්‍රී බුද්ධරක්ඛිත හිමියන් විසින් ද, යටත් විජිත යුගයේ තොරතුරු හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල හිමියන් හා බටුවන්තුඩාවේ පඬිතුමා යන දෙදෙන විසින් ද, 1935 සිට යගිරල පඤ්ඤානන්ද හිමියන් විසින් ද රචිතය. වර්තමානයේ ද විද්වත් මඩුල්ලක් විසින් මහාවංසය රචනා කරමින් පවතී. මෙකී සෑම කතුවරයෙක් ම මෙහි අන්තර්ගත කරුණු පිළිබඳ නිරවද්‍යතාවය තහවුරු කිරීමට හැකි සෑම උත්සහයක් ම ගෙන ඇති බව සඳහන් කළ යුතුය.

මහාවංසය රචනා කිරීමට මූලාශ්‍රය වූ ග්‍රන්ථය වන්නේ අට්ඨකථා මහාවංසයයි. එහි ඇති සදොස් තැන් නිදොස් කරමින් පුනරුක්ත දෝෂ ඉවත් කොට මෙය රචනා කළ බව සඳහන් කරයි.⁴³

ලක්දිව රාජාවලියේ සිටි ප්‍රකට රජවරුන් පිළිබඳ ව අභිමානයෙන් යුක්තව වර්ණනා කිරීම මහාවංස කතුවරයාගේ ලක්ෂණයක් වී තිබේ. උදාහරණ ලෙස දුටුගැමුණු, වළගම්බා, මහා පරාක්‍රමබාහු, ගෝඨාභය, මහසෙන්, දඹදෙණි විජයබාහු වැනි අය පිළිබඳ වර්ණනා කර ඇති ආකාරය පෙන්වා දිය හැකිය. දීපවංසයේ එවැනි වර්ණනා අඩුවෙන් දක්නට ලැබෙන නිසා මහාවංසය හා දීපවංසය අතර තුළනය කිරීමේදී මහාවංසය ප්‍රමුඛස්ථානයක් ගන්නා බව කිව හැකිය. දීපවංසය හා මහාවංසය දෙකේම අභිප්‍රාය වී ඇත්තේ ක්‍රි. පූ. 5 වන ශතවර්ෂයේ සිට ක්‍රි. ව. 4 වන සියවස තෙක් ඉතිහාසය වර්ණනා කිරීම වුවත්, දීපවංසයට වඩා මහාවංසයේ විෂය වස්තුව අතිශයින් සවිස්තර, ව්‍යවස්ථිත හා කාව්‍යමය අගයකින් යුක්තය.

දීපවංසය හා මහාවංසය තුළ අන්තර්ගත මූලික තොරතුරු වන බුද්ධවංසය, බුද්ධ චරිතය, සංගායනා වාර්තා, විජයාගමනය, ආදී තොරතුරුවල වෙනස්කමක් නොමැතිව ඉදිරිපත් කෙරේ. මේ සඳහා පරිච්ඡේද හයක් පමණ යොදාගෙන ඇත. ඉන්පසු පරිච්ඡේද පහක් වෙන් වී ඇත්තේ විජයගේ පටන් රාජවංස පරම්පරාව විස්තර කිරීමය. එකොළොස් වන පරිච්ඡේදයේ සිට විසිවෙනි පරිච්ඡේදය දක්වා දේවානම්පියතිස්ස රජුගේ අභිෂේකය හා ලක්දිවට බුදුදහම රැගෙන ඒම, ධර්මාශෝක රජුගේ ධර්මදූත ව්‍යාපාරය, මිහිඳු හිමියන් ලක්දිව දී කළ මෙහෙවර, මහාවිහාර නිර්මාණය, බෝධි ආගමනය, තෙරුන්ගේ පිරිනිවීම ආදී තොරතුරු මහත් අභිමානයෙන් යුක්තව ඉදිරිපත් කරයි. මෙහිදී දීපවංසයේ එන වර්ණනාවට වඩා විස්තරයක් මහාවංසයේ සඳහන් වීමෙන් පෙනී යන්නේ මහාවංසය දීපවංසයට වඩා ඉදිරියෙන් සිටින බවය. විසිවෙනි පරිච්ඡේදය වෙන් වී ඇත්තේ දේවානම්පියතිස්ස රජුගේ පටන් දුටුගැමුණු රජු දක්වා මෙරට පාලනය කළ රජවරුන් පස් දෙනෙකු පිළිබඳ වර්ණනා කිරීමටය.

විසිදෙවෙනි පරිච්ඡේදයේ සිට තිස් දෙවෙනි පරිච්ඡේදය දක්වා එන කොටස ඉතා වැදගත් වේ. දමිළ පාලනයට ලක්දිව නතු වීමෙන් පසු ඇති වූ නොයෙක් අවුල් වියවුල් තත්වයෙන් ඊට මුදා ගැනීම සඳහා අමිල මෙහෙවරක් කළ දුටුගැමුණු රජුගේ වර්ණනාව මීට ඇතුළත්ය. දීපවංස කතුවරයා ගාථා 13 කින් වර්ණනා කරන මෙම පුවත සඳහා මහාවංස කතුවරයා පරිච්ඡේද 11 ක් ම යොදාගෙන තිබීමෙන් ඉස්මතු වන කාරණය පැහැදිලිය. එනම් දුටුගැමුණු චරිතය ලක් ඉතිහාසයේ වැදගත් චරිතයක් බව පෙන්වා දීමට උත්සහ කිරීමය. දුටුගැමුණු කුමරුගේ කුඩා කාලයේ තිබුණු චීර චරිතය වර්තමානයේ පවා කුඩා දරුවන් තුළ අධිෂ්ඨානයක් ඇති කරන බව කිව යුතුය. දීපවංස කතුවරයා මෙම සිද්ධිය හිතාමතා ඉවත් කළේ ද නැතහොත් දුටුගැමුණු චරිතය කෙරෙහි ඔහුගේ කැමැත්තක් නොතිබුණේද යන්න පැහැදිලි නැත. විසි දෙවෙනි පරිච්ඡේදයේ සිට එන තොරතුරු විස්තර කරන්නේ මේ අයුරිනි. (22) දුටුගැමුණු කුමරුගේ උපත (23) යුද හටයන් ලැබීම (24) දෙසොහොරන් අතර යුද්ධය (25) දුට්ඨගාමිණීගේ ජයග්‍රහණය (26) මිරිසවැටි විහාර පූජාව (27) ලෝභප්‍රාසාද පූජාව (28) මහාථුපයේ සාධන ප්‍රාප්තිය (29) මහාථුපයේ ආරම්භය (30) ධාතු ගර්භ රචනාව (31) ධාතු නිධානය (32) තුෂිත පුර ගමන යනුවෙනි. මේ අතරින් දුටුගැමුණු චරිතයේ වැදගත් ම සිද්ධිය වන්නේ ජයග්‍රහණයෙන් පසු මිරිසවැටි පූජාව හා ලෝවාමහාප්‍රාසාද පූජාවයි. රුවන්වැලි සෑය ඉදිකරවා නිම කිරීමට මොහුට නොහැකි වුණි. මේ සඳහා 26 හා 27 වෙනි පරිච්ඡේද වෙන් වී ඇත. මෙයින් මිරිසවැටි පූජාව පැවැත් වූ අයුරු ඉතා වැදගත්ය.

මෙම පරිච්ඡේදයේ ඉතිහාසයේ සිදු වූ වැදගත් කතා පුවතක් අනුනර්ගත වේ. එනම් ථෙරපුත්තාභය නම් යෝධයාගේ පැවිදි වීම හා මිරිසවැටි පූජාව පිළිබඳ කථා පුවතයි. යුද ජයග්‍රහණයෙන් පසු රජතුමා යෝධයන්ට නිසි ධානාන්තර දෙන අවස්ථාවේ ථෙරපුත්තාභය තෙමේ තනතුරු ලබා ගැනීමට අකමැති විය. ඔහු යුද වදින්නට ප්‍රථමයෙන් ද පැවිදි වී සිටි නිසා ඔහුගේ කැමැත්ත වූයේ පැවිදි වන්නටය. තනතුරු ලබා නොගන්නේ කුක් නිසා දැයි විසමු වීම ඔහු පැවසුවේ යුද්ධයක් ඇති බැවින් එය ජයග්‍රහණය කළ යුතුය යන්නයි. එවිට රජු විමසුවේ රට එක්සේසත් කළ කල්හි කිනම් යුද්ධයක්දැයි විමසූ විට ඔහු පවසා ඇත්තේ කෙලෙස් නැමති සොරුන් ජයග්‍රහණය කළ යුතු බවය. නොයෙක් වර එය වැලැක්වීමට රජු උත්සහ කළත් නැවත නැවතත් ථෙරපුත්තාභයගේ ඉල්ලීම නිසා පැවිදි වන්නට අවසර දුන්නේය. ඔහු පැවිදි වී රහත් තත්වයට පත්ව පන්සියයක් රහතන් වහන්සේලා පිරිවරාගෙන සිටියේය.⁴⁴

මේ පුවත ඉතිහාස කථාවක් වශයෙන් දක්නට ලැබෙන ග්‍රන්ථයක ප්‍රථම වතාවට හමුවන්නේ මෙහිදී ය. දම්ළ රාජ වූ එළාර ඝාතනය කොට රට එක්සේසත් කිරීමෙන් පසු රජුට අවශ්‍ය වූයේ රට ජාතිය හා ආගම සංවර්ධනය කිරීමේ කාර්යයට මූල පුරන්නටය. එහිදී ඔහුට ප්‍රථමයෙන් සිහිවූයේ පියා ඉදිරියේ වූ පොරෙන්දුවයි. තමන් අනුභවයවට ගන්නා කිසිවක් සංඝයාට නොදී පරිභෝජනයට ගන්නේ නැතැයි යන සපථය අමතක වී දිනක් රසවත් මිරිස් ගුළියක් කෑවේය. එම දඬුවමින් නිදහස් වීම සඳහා ඔහු ක්‍රියා කළේය. ඒ අනුව ඔහු විසින් ලබන ලද විජයග්‍රහණයෙන් පසු ජය කුන්තය ද රැගෙන දින හතක් රට පුරා ඇවිද යන අවස්ථාවේ නිසා වැව අසලින් යනවිට එහි ජල ක්‍රීඩා කරන්නට අශාවක් ඇති වී සොහොයුරා සමග ජල ක්‍රීඩා කළේය. අනතුරුව පැමිණ ජය කොන්තය ගන්නට උත්සහ කළත් එය අමාරු කාර්යයක් විය. මේ ආශ්චර්යය දුටු රජතුමා සතුටින් පිනා ගොස් ජය කොන්තය එහි තබා ආරක්‍ෂාව සපයා පසුදින සිට එහි වෛත්‍යයක් හා විහාරයක් කරන්නට පටන් ගත්තේය. වසර තුනක් ඇතුළත එම කාර්යය නිමවා සංඝයාට පුදන අවස්ථාවේ කියා සිටියේ “ස්වාමීනී, සංඝයාට නොදී මිරිස් වැටියක් කෑවෙමි. එයට දඬුවම මේ යැයි සිතා මෙහි විහාරයක් කරවීමි. මනෝහර වූ ඒ වෛත්‍යය හා විහාරය පිළිගන්න”⁴⁵ යනුවෙනි.

මෙයින් රජු ආගම දහම කෙරෙහි තිබූ ලැදියාව කොපමණදැයි පෙන්වා දෙයි. තමන්ට සුලු අතපසු වීමකින් සුලු දෙයක් වුවත් සංඝයාට නොදී කෑම නොවටිනා දෙයක් යැයි සිතූ ඔහු එය සිහිවීම පිණිස මෙබඳු කාර්යයක් සිදුකර ඇත. එපමණක් නොව වෛත්‍යය පූජාවෙන් පසු දින සිට දින හතක් යනතුරු දහසක් පමණ මහාසංඝයාට දන් පැන් දී පරිඡිකාර දී ආගමානුකූල ජීවිතයක් ගතකොට ඇත. මේ අනුව මහාවංසයේ මෙකී කොටස වැදගත් වන්නේ රට එක්සේසත් කිරීමෙන් පසු රජතුමා යොමු වූ දිශාව කුමක්ද යන්න ඉස්මතු වන නිසාය. මහාවංසය එකම ක්‍රමවේදයක් යටතේ පද්‍ය නිර්මාණය කර ඇති අතර මෙහිදී ද එම ක්‍රමයම අනුගමනය කරමින් වස්තු බිජයට හා රචනා ශෛලියට හානියක් නොවන ආකාරයෙන් ඉදිරිපත් කර ඇති අයුරු දැකිය හැකිය.

සමාලෝචනය

මුල් යුගයේ පටන් රචනා වූ වංසකථා සාහිත්‍යයේ කෘති දෙස බැලීමෙන් පෙනී යන්නේ බුදුසිරිත හා බුදුදහම අගය කළ ආචාර්යවරුන් විසින් විවිධාකාරයේ කෘති රචනා කර ඇති බවය. එසේම මේ සඳහා යොමු වූ රජදරුවන් සිදු කළ උදාරතර මෙහෙයන් හා නිර්මාණයන් ඇගයීමක්

වශයෙන් ඒවා සටහන් කර තබන්නට වංසකතා කරුවන් උත්සහ ගෙන ඇත. එසේම ශුද්ධ වූ වස්තූන් කෙරෙහි තම සිත පහදවා ඒ සඳහා පුද පූජා පැවැත්වීමට ජන හද යොමු කරවීම ද තවත් අරමුණක් වී තිබේ. වංසකතා සාහිත්‍යයේ ප්‍රමුඛස්ථානයක් හිමි මහාවංශයේ අරමුණ වී ඇත්තේ ඒ ඒ කාලවලදී ඇති වූ ආගමික, දේශපාලනික, ආර්ථික, සාමාජික හා සංස්කෘතික දියුණුව පිළිබඳ සාකච්ඡා කිරීමය. එසේ වුවත් සෑම පරිච්ඡේදයකම අවසානයේ එන “හුදී ජනයාගේ පහන් සංවේගය පිණිස” යනුවෙන් සඳහන් වී තිබීමෙන් මෙහි අරමුණ කුමක්දැයි පැහැදිලි වේ. සෑම වංසකථාවකම දක්නට ලැබෙන මෙකී පහන් සංවේගය තුළින් වංසකථාකරු පාඨකයාගේ මනස ඒ කෙරෙහි යොමු කරන්නට සමත් වී ඇතැයි කිව හැකිය. එසේම විවිධ වංසකථා බිහි වී ඇතත් ඒ සියල්ල අතරින් මහාවංසය ප්‍රමුඛස්ථානයෙහි ලා සැලකිය හැක්කේ මෙය අනෙකුත් වංසකථාවලට මූලාශ්‍රය වී ඇති නිසාය. එසේම ඇතැම් වංසකථාවන්හි අන්තර්ගත කරුණු වංසකථාවෙන් වංසකථාවට සමානකමක් දැක්වූවත් පූජාර්ථ වස්තූ හෝ පුද්ගලයන් හෝ වේවා වර්ණනා කිරීම සාහිත්‍යයික වටිනාකමකින් යුක්තව සිදුකර ඇති බව කිවයුතුය.

ආන්තික සටහන්

¹ බුද්ධදත්ත හිමි, පොල්වත්තේ, පාලි සිංහල අකාරාදිය, බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය, නැදිමාල, 1998, පි. 436.

² රසුචංශ සන්නය, සංස්. දෙහිගස්පේ පඤ්ඤාසාර හිමි, සාහිත්‍ය මුද්‍රණාලය, කොටහේන, 1948, ප්‍රස්තාවනාව, ix

³ “අයං බුද්ධවංසො කෙන දෙසිතො? සබ්බ ධම්මේසු අප්පටිභ්‍යඤ්ඤාණවාරෙන දසබලෙන චතුච්චසාරජ්ජ විසාරදෙන ධම්මරාජෙන ධම්මස්සාමිනා තථාගතෙන සබ්බඤ්ඤානා සම්මා සම්බුද්ධෙන දෙසිතො”

මධුරත්ථවිලාසිනී නාම බුද්ධවංසට්ඨකථා, පුනර් මුද්‍රණය, හේ. වි. මු. 1992, පි. 3.

⁴ “කත්ථ දෙසිතො” ති. කපිලවත්ථු නගරෙ නිග්‍රොධාරාම මහාවිහාරෙ පරමරුචිර සන්දස්සනෙ දෙවමනුස්සනයනනිපාතභුතෙ රතන වංකමෙ වංකමත්තෙන දෙසිතො. කස්සත්ථාය දෙසිතො’ති ද්වාසීතියා ඤාතිසහස්සානං අනෙක කොට්ඨං ච දෙවමනුස්සානං අත්ථො දෙසිතො”

මධුරත්ථවිලාසිනී නාම බුද්ධවංසට්ඨකථා, පුනර් මුද්‍රණය, හේ. වි. මු. 1992, පි. 3.

⁵ දීඝනිකාය 11, මහා පරිනිබ්බාන සුත්තං, සාරිඊක ධාතු විභජනා, බු. ජ. මු. පි. 258-264.

⁶ මධුරත්ථවිලාසිනී නාම බුද්ධවංසට්ඨකථා, පුනර් මුද්‍රණය, හේ. වි. මු. 1992, පි. 246.

⁷ සුමංගලවිලාසිනී, පුනර් මුද්‍රණය, හේ. වි. මු. 1989, පි. 24

⁸ “පශ්චාත් පේටක ප්‍රාග් අට්ඨකථා යුගයට අයත් පාලි සාහිත්‍යය”(ශාස්ත්‍රීය ලිපියකි) ඔලිවර් අබේනායක, වැලමිටියාවේ ශ්‍රී කුසලධම්ම ප්‍රශස්ති ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය, ඇස් ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, මරදාන, 2003, පි. 97.

⁹ “පාලියේ ආවේණික සාහිත්‍යාංගය වංසකථා” (ශාස්ත්‍රීය ලිපියකි.) කීර්ති නාරම්පනාව, ප්‍රාචීන භාෂෝපකාර සමාගම ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය, 1994. පි. 39.

¹⁰ සාරිපුත්තෝ මහා පඤ්ඤා - උපනිස්සො විනයකො
ධම්මසේනාපති ධිරො - උපෙත්වා ලොකනායකං

අනාගතං ජනාරබ්භ - අපුච්ඡි කංඛමත්තනො

තුය්භානන්තරිකො ධිරො - බුද්ධො කීදීසකො භවෙ

බුද්ධදත්ත හිමි, පොල්වත්තේ, පාලි සාහිත්‍ය. නව මුද්‍රණය, රත්න පොත් ප්‍රකාශකයෝ, 2002, පි. 139.

¹¹ බුද්ධදත්ත හිමි, පොල්වත්තේ, පාලි සාහිත්‍ය. නව මුද්‍රණය, රත්න පොත් ප්‍රකාශකයෝ, 2002, පි. 139.

¹² “පශ්චාත් පේටක ප්‍රාග් අට්ඨකථා යුගයට අයත් පාලි සාහිත්‍යය”(ශාස්ත්‍රීය ලිපියකි) ඔලිවර් අබේනායක, වැලමිටියාවේ ශ්‍රී කුසලධම්ම ප්‍රශස්ති ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය, ඇස් ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, මරදාන, 2003, පි. 97.

¹³ “පෝරාණේ සීහලට්ඨකථා මහාවංසෙ විජ්ජමානෙපි කස්මා ආචරියො ඉමං පද්‍ය පදොරුචංසං අකාසී”
වංසත්ථප්පකාසිනී, පි. 31.

උග්ඤ්ජුරන සහිතො මහාවංසො, සංස්. පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි, ඇම්. ඩී ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1959, ගා. 2, පි. 1.

¹⁴ උග්ඤ්ජුරන සහිතො මහාවංසො, සංස්. පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි, ඇම්. ඩී ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1959, පරි. 37, ගා. 53-99, පි. 210-213.

¹⁵ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි, හිරිපිටියේ, පාලි සාහිත්‍ය ඉතිහාසය (පරි.) ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, මරදාන, 2003, පි. 466.

¹⁶ Malalasekara, G. P. The Pali Literature of Ceylon, pp.132.

¹⁷ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි, හිරිපිටියේ, පාලි සාහිත්‍ය ඉතිහාසය (පරි.) ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, මරදාන, 2003, පි. 467.

¹⁸ බුද්ධදත්ත හිමි, පොල්වත්තේ, පාලි සාහිත්‍ය. නව මුද්‍රණය, රත්න පොත් ප්‍රකාශකයෝ, 2002, පි. 345.

¹⁹ පරක්කමනරින්දස්ස සබ්බභූපාල කෙතුනො
ධම්මාගාරෙ නියුත්තෝ යො පිටකත්තය පාරගො

සාසනං සුවිධිතං යස්ස අන්තවාසික භික්ඛුසු
තෙන වාචිස්සරත්ථෙරපාදෙන ලිඛිතො අයං

ථූපවංසො, තුන්වන මුද්‍රණය, සංස්. කිරිඇල්ලේ ඤාණවිමල හිමි, ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1968, පි. 92.

²⁰ යස්මා ච මාගධ නිරුක්තිකතො'පි ථූප
වංසො විරුද්ධ නය සද්ද සමාකුලො යො
චත්තබ්බ මෙව ච බහුමිපි යතො න චුත්තං
තස්මා අහං පුනපි වංසමිමං වදාමි

ථූපවංසො, තුන්වන මුද්‍රණය, සංස්. කිරිඇල්ලේ ඤාණවිමල හිමි, ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1968, පි. 01.

²¹ "තතො අස්සනාවකපුත්තා ද්වේ දම්මො සුරතිස්සං ගහෙන්වා ද්වේ විසති වස්සානි ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙසුං"

ථූපවංසො, තුන්වන මුද්‍රණය, සංස්. කිරිඇල්ලේ ඤාණවිමල හිමි, ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1968, පි. 48.

²² කුමාරො පච්ඡතො පච්ඡතො අනුබන්ධි. අන්තරෙ භික්ඛු පබ්බතං මාපේසුං. තං දිස්වා කුමාරො භික්ඛු සංසස්ස
කම්මන්ති ඤත්වා නිවන්ති" ථූපවංසො, තුන්වන මුද්‍රණය, සංස්. කිරිඇල්ලේ ඤාණවිමල හිමි, ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ
සමාගම, කොළඹ, 1968, පි. 50.

²³ දායාවංස සදානන්ද ව්‍යාඛ්‍යාව, සංස්. මයියාවේ ආනන්ද හිමි, සරසවි මුද්‍රණාලය, ගම්පහ, 1967, පි. 194.

²⁴ Malalasekara, G. P. The Pali Literature of Ceylon, pp.207.

²⁵ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි, හිරිපිටියේ, පාලි සාහිත්‍ය ඉතිහාසය (පරි.) ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, මරදාන, 2003, පි. 485.

²⁶ "පශ්චාත් ජේටක ප්‍රාග් අවධිකථා යුගයට අයත් පාලි සාහිත්‍යය"(ශාස්ත්‍රීය ලිපියකි) ඔලිවර් අබේනායක, වැලමිටියාවේ
ශ්‍රී කුසලධම්ම ප්‍රශස්ති ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය, ඇස් ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, මරදාන, 2003, පි. 97.

²⁷ දායාවංස සදානන්ද ව්‍යාඛ්‍යාව, සංස්. මයියාවේ ආනන්ද හිමි, සරසවි මුද්‍රණාලය, ගම්පහ, 1967, දෙවන පරිච්ඡේදය, 61-
65 ගාථා, පි. 63-65

²⁸ චුන්නෝදය, සංස්. ලබ්බගම ලංකානන්ද හිමි, 1946, පි. 7.

²⁹ වැඩි විස්තර සඳහා පුංචි බණ්ඩාර සන්නස්ගල මහතාගේ සිංහල සාහිත්‍ය වංශය බලන්න.

³⁰ "පාලි වංසකතා, (ශාස්ත්‍රීය ලිපියකි) ඔබ්බේගොඩ ධම්මතිලක හිමි, ප්‍රාචීන භාෂෝපකාර සමාගමේ ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය,
1992, පි. 73.

³¹ සන්න සහිත හත්ථවනගල්ලවිහාරවංසය, සංස්. උතුරාවල ධම්මරතන හිමි, සමයවර්ධන මුද්‍රණාලය, කොළඹ, 1982, පි. 01.

³² රාජාභමෙව සුභද්‍රො සිරිසංසබොධි
සීසප්පදානවිධිනාජ්ජ සමිද්ධ විත්තො
ත්වංවාසී රජ්ජසිරි ලාභ සුබෙන දෙව
එසො ච හොතු පටිපත්තසහස්ස ලාභො

සන්න සහිත හත්ථවනගල්ලවිහාරවංසය, සංස්. උතුරාවල ධම්මරතන හිමි, සමයවර්ධන මුද්‍රණාලය, කොළඹ, 1982, පි. 20.

³³ මානසං පාපසන්නින්නං අපායා විවටානනා
සමන්තා පාපමිත්තාව මොක්ඛො මාරහයා කථා

සන්න සහිත හත්ථවනගල්ලවිහාරවංසය, සංස්. උතුරාවල ධම්මරතන හිමි, සමයවර්ධන මුද්‍රණාලය, කොළඹ, 1982, පි. 04.

³⁴ බෙදො විපත්තිසු පටික්ඛියා න

තස්මා න දීනප්පකතිං භජෙය්‍ය
පඤ්ඤානුයාතං විරියං වදන්ති
සබ්බත්ථ සිද්ධිගණගහත්ථං

සන්න සහිත හත්ථවනගල්ලවිහාරවංසය, සංස්. උතුරාවල ධම්මරතන හිමි, සමයවර්ධන මුද්‍රණාලය, කොළඹ, 1982, පි. 05.

³⁵ බුද්ධදත්ත හිමි, පොල්වත්තේ, පාලි සාහිත්‍ය. නව මුද්‍රණය, රත්න පොත් ප්‍රකාශකයෝ, 2002, පි. 353.

³⁶ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි, හිරිපිටියේ, පාලි සාහිත්‍ය ඉතිහාසය (පරි.) ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, මරදාන, 2003, පි. 486.

³⁷ The Pali Literature of Ceylon, pp 255.

³⁸ සම්බුද්ධමතුලං සුද්ධං ධම්මං සංඝං අනුත්තරං
නමස්සිත්වා පවක්ඛාමී ධාතුවංසපකාසනං

බුද්ධදත්ත හිමි, පොල්වත්තේ, පාලි සාහිත්‍ය. නව මුද්‍රණය, රත්න පොත් ප්‍රකාශකයෝ, 2002, පි. 354.

³⁹ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි, හිරිපිටියේ, පාලි සාහිත්‍ය ඉතිහාසය (පරි.) ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, මරදාන, 2003, පි. 487.

⁴⁰ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි, හිරිපිටියේ, පාලි සාහිත්‍ය ඉතිහාසය (පරි.) ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, මරදාන, 2003, පි. 492.

⁴¹ බුද්ධදත්ත හිමි, පොල්වත්තේ, පාලි සාහිත්‍ය. නව මුද්‍රණය, රත්න පොත් ප්‍රකාශකයෝ, 2002, පි. 336.

⁴² උග්‍රණපුරන සහිතො මහාවංසො, සංස්. පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි, ඇම්. ඩී ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1959, සෑම පරිච්ඡේදයක් අවසානයේ ම ඇත.

⁴³ පෝරාණෙහි කතො පොසො අතිච්ඡාරිතො ඤවච්චි

අපේව ඤවච්චි සංඛිත්තේන අනෙක පුනරුක්කතො

උග්‍රණපුරන සහිතො මහාවංසො, සංස්. පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි, ඇම්. ඩී ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1959, පි. 01.

⁴⁴ උග්‍රණපුරන සහිතො මහාවංසො, සංස්. පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි, ඇම්. ඩී ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1959, 26 පරි. ගා. 1-5, පි. 140.

⁴⁵ තස්මිං සමාගමෙ සංඝං ඉදමාහ මහිපති
“සංඝං හන්තේ විස්සරිත්වා භුඤ්ජිං මරිචචට්ටිකං

තස්සේ’නං දණ්ඩකම්මං මෙ භවතුති අකාරයිං
සචෙතියං මරිචචට්ටි විහාරං සුමනොහරං

උග්‍රණපුරන සහිතො මහාවංසො, සංස්. පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි, ඇම්. ඩී ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1959, 26 පරි. ගා. 16, 17, පි. 140.

අනුරාධපුර බුද්ධශ්‍රාවක හික්කු විශ්වවිද්‍යාලයේ
භාෂා අධ්‍යයන අංශයේ ආධුනික කථිකාවාර්ය
රාජකීය පණ්ඩිත වැලිච්චි සොරත හිමි

B.A. (Hons.) (Kel.)
M.A. Pali & Buddhist Studies (Kel)